

beheer van de heide bestaat verder uit plaggen, begrazen met schapen en runderen en plaatselijk maaien van pijpestrovegetaties. Voor het publiek is de heide alleen toegankelijk op de voornamelijk rond het gebied lopende paden. Door de heide loopt slechts één zandpad.

In 1993 kwamen 36 vogelsoorten broedend voor. Een voor een heide vrij groot aantal dat vooral wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van de dobben en de langs de randen liggende geïnventariseerde stukjes bos. De meest belangwekkende bosbroeders zijn roofvogels als Buizerd (2 broedparen), Havik (1) en Sperwer (1). Langs de bosranden komt de Boompieper (16) veel voor. Opvallend genoeg ontbreken Geelgorzen; de Duurswouderheide bevindt zich waarschijnlijk net buiten het huidige verspreidingsgebied van deze hier eertijds wel aanwezige broedvogel, Roodborsttapuit (4) en Grasmus (4) zijn de meest kenmerkende opslagsoorten. Paapjes ontbreken vooralsnog, maar bij een eventueel herstel van de oorspronkelijke waterhuishoudkundige situatie bestaat de kans dat ze zich hier weer zullen vestigen. Van de steltlopers blijkt, naast een karakteristieke heidesoort als de Wulp (3), ook een opvallend aantal Kieviten (6) voor te komen. Vrijwel zonder uitzondering gebonden aan de dobben en hun naaste omgeving is het voorkomen van een arsenaal watervogels, waaronder Dodaars (3), Fuut (1), Bergeend (3), Wintertaling (7), Kuifeend (13), Meerkooit (14) en last but not least Geoorde fuut (14!). Mede bepalend voor het hoge aantal Geoorde futen is de aanwezigheid van kleine kolonies Kokmeeuwen (totaal 175 broedparen) op en rond de meeste dobben, Zuidoost-Friesland en aangrenzend Zuidwest-Drente zijn de laatste decennia in toenemende mate van belang geworden als broedgebied voor de Geoorde fuut. In de jaren '80 kwam meer dan 50% van de Nederlandse populatie, die toen varieerde van 100-200 broedparen, hier tot broeden. Overigens is de Duurswouderheide al sinds het begin van de jaren '50 bekend als broedplaats van de Geoorde fuut.

Extra aandacht wordt in het verslag besteed aan het aantalsverloop van Geoorde futen gedurende het broedseizoen en het broedsucces in 1993. Eind mei-begin juni levert een piek in het aantal Geoorde futen. Dit is ook de beste tijd om een schatting van het aantal broedparen te maken omdat de kans dat doortrekkers het beeld vertroebelen dan klein is. Het geringe broedsucces in 1993 (14% van het aantal broedparen is met jongen waargenomen, tegen normaal rond de 65%) was waarschijnlijk de oorzaak van het vrij vroege vertrek van Geoorde futen uit het gebied. Met een sterk wisselend aantalsverloop op de verschillende vennen lijkt Feenstra's conclusie dat er in 1993 sprake was van een verstoring van de broedende Geoorde futen gerechtvaardigd. Het warme voorseizoen en het daardoor voor roofdieren beter bereikbaar worden van de Kokmeeuwkolonies lijkt een belangrijke oorzaak.

INVENTARISATIEVERSLAG BROED- VOGELS DUURSWOUDERHEIDE 1993

H. Feenstra uit Appelscha onderzocht in 1993 niet alleen het Fochteloërveen op broedvogels (Zie Twirre 4 (4): 10), maar ook de Duurswouderheide. Evenals in het Fochteloërveen-verslag zijn ook deze keer verspreidingskaartjes opgenomen en wordt een overzicht gegeven van waarnemingen van niet-broedvogels. Naast een bespreking van de resultaten wordt in het rapport nader ingegaan op het aantalsverloop gedurende het broedseizoen van de hier goed vertegenwoordigde Geoorde fuut.

De ruim 150 ha grote Duurswouderheide, één van de grootste Friese heidevelden, ligt enkele kilometers ten zuidwesten van Bakkeveen. Het is een door bos omgeven geaccidentieerd heide-terrein, dat bestaat uit zowel droge als vrij natte, voor een aanzienlijk deel sterk met Pijpestrootje vergraste heidevegetaties. Meest opvallende elementen zijn wel de zeven vrij grote dobben die in het gebied liggen. De dobben bestaan grotendeels uit open water, met langs de oever meestal soortenarme Pitrusvegetaties. De massale aanwezigheid van Pitrus is een aanwijzing voor een storingssituatie, waarschijnlijk veroorzaakt door de tot voor een aantal jaren langs waterstanden in de dobben en de verrijkende werking van mest van broedende Kokmeeuwen. In de jaren '80 zijn sloten die zorgden voor de afwatering van de dobben gedicht, waardoor de waterstand in de dobben weer hoger werd. In de waterhuishoudkundige situatie is, als gevolg van ruilverkavelingswerkzaamheden in het omliggende gebied, de afgelopen decennia enige verandering opgetreden. De grondwaterstand daalde enigszins waardoor een lichte verdroging optrad. Er worden echter pogingen gedaan de oorspronkelijke waterhuishoudkundige situatie weer te herstellen. Het

Al met al een boeiend verslag van een waardevol heidegebied. Hopelijk kan met een gericht beheer de waarde voor broedvogels nog groter worden.

Wie weet zijn over enkele jaren het eerste Paapje of de eerste Boomleeuwerik als broedvogel te betrappen.

Wybe Sjoerd van der Veen
